

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою професійного спрямування
«Облік і аудит»
(назва освітньої програми)

на тему «Облік і контроль нематеріальних активів на прикладі КП
«Теплопостачання міста Одеси»
(назва теми)

Виконавець:

Студент ФМОІТ

Бурдейний В.С.

(Прізвище, і'мя, по-батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

Д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Лоханова Наталія Олексіївна

(Прізвище, і'мя, по-батькові)

/підпис/

ОДЕСА-2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми.

Нематеріальні активи є одним із найбільш цікавих облікових об'єктів, який сьогодні має місце практично на всіх підприємствах.

Нематеріальні активи охоплюють інтелектуальний капітал і різноманітні права, які можуть стосуватися як технологій, творчих винахідів, музикальних і літературних творів, програмного забезпечення, так прав на земельні ділянки, корисні копалини, права оренди майна тощо.

Нематеріальні активи становлять значну і вельми різноманітну групу активів, які отримують всі більше розповсюдження, і в 21 столітті їх рівень серед всіх активів компаній світу становить понад 96%.

Саме тому питання обліку, аналізу, контролю, аудиту нематеріальних активів є значущими як в теоретичному сенсі, так і з практичної точки зору.

Не випадково, що дослідженню проблем обліку і аудиту нематеріальних активів присвячується ряд розробок зарубіжних і вітчизняних вчених, серед яких: Бондар М.І., Голов С.Ф., Кузіна Р.В., Легенчук С.Ф., Озеран А.В., Федорова І.В. та інших.

Між тим, багато питань залишається невирішеними.

Так, дискусійними є порядок визначення первісної вартості нематеріальних активів в різних випадках їх знаходження на підприємства, особливо під час надходження разом із придбанням бізнесу; порядок проведення зменшення корисності активів; документальне оформлення тесту на знецінення НМА та таке інше.

Все це пояснює актуальність вибору теми роботи.

Метою роботи є дослідження теоретичних і практичних питань обліку і контролю нематеріальних активів на прикладі КМ «Теплопостачання міста Одеси» (КП «ТМО»).

Завдання роботи перебачають дослідження таких питань:

- розгляд поняття «нематеріальні активи», а також напрямків їх класифікації в сучасній літературі;
- освітлення проблем оцінки нематеріальних активів;
- розгляд особливостей документального оформлення нематеріальних активів (далі НМА);
- ознайомлення з порядком обліку операцій щодо руху НМА, нарахування їх амортизації тощо;
- критична оцінка діючої практики обліку і контролю НМА на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси»;
- розгляд завдань і джерел контролю нематеріальних активів;
- оцінка системи внутрішнього контролю НМА на підприємстві та пошук її слабких місць;
- освітлення методики проведення контролю нематеріальних активів;
- розробка рекомендацій щодо поліпшення системи обліку і контролю нематеріальних активів на базовому підприємстві тощо.

Об’єкт дослідження – система обліку і контролю нематеріальних активів на вітчизняних підприємствах.

Предмет дослідження – теоретичні і практичні аспекти обліку і контролю нематеріальних активів у КП «Теплопостачання міста Одеси».

Методи дослідження – у роботі будуть застосовані метод порівняння, огляд літературних джерел, тестування, структурний підхід, графічний аналіз, методи узагальнення, індукції, дедукції та таке інше.

Інформаційну базу дослідження становлять актуальні законодавчі і нормативні акти з приводу організації обліку, оподаткування, контролю, аудиту нематеріальних активів; сучасна економічна література з різних обліково-аналітичних аспектів відносно стану і руху НМА; матеріали інформаційно-аналітичної платформи YouControl, фінансова і податкова звітність підприємства – КП «Теплопостачання міста Одеси», первинна облікова документація з руху НМА, реєстри обліку, розпорядчі документи щодо НМА та таке інше.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 60 сторінках.

Список використаних джерел складається з 30 найменувань. У роботі 9 таблиць, 7 рисунків, 12 додатків.

Апробація результатів дослідження. Пропозиції, сформульовані в ході проведення дослідження доведені до відома управлінського персоналу підприємства і взяті їм до уваги.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У 1 розділі роботи *«Теоретичні засади обліку нематеріальних активів»* розглянуто сутність та нематеріальних активів, порядок їх визнання, оцінки і класифікації, особливості обліку руху нематеріальних активів, нарахування амортизації і зменшення корисності.

У 2 розділі роботи *«Практичні засади обліку нематеріальних активів в комунальному підприємстві «Теплопостачання міста Одеси»* досліджено загальну економічну характеристику підприємства, особливості документального оформлення і обліку нематеріальних активів у КП «ТМО», проведено аналіз стану і руху нематеріальних активів у КП «ТМО».

У 3 розділі роботи *«Методичні засади аудиту нематеріальних активів у КП «ТМО»* розкрито завдання і джерела, методика аудиту нематеріальних активів, проведена оцінка системи внутрішнього контролю на підприємстві.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження, в ході якого було проведено ознайомлення з діючою системою обліку, аналізу і контролю нематеріальних активів у КП «ТМО», можна зробити такі основні висновки:

1. Основним видом діяльності КП «ТМО» є постачання теплової енергії в місті Одеса.

Особливістю відповідного виду діяльності є те, що вона підлягає ліцензуванню, відповідно підприємство отримало цілий ряд ліцензій від органів ліцензування й нагляду.

Ліцензії потрібні компанії для забезпечення основного виду діяльності, тому їх кількість понад десяти і стосується як надання права використовувати певні види технологічного і енергетичного обладнання, так і взагалі транспортування і постачання теплової енергії.

Терміни дії ліцензій різні – є строкові на 5 років, є безстрокові.

Отримані ліцензії з точки зору економічної суті відносяться до нематеріальних активів підприємства.

Також у складі нематеріальних активів представлені права на програмне забезпечення.

Облік нематеріальних активів на підприємстві організовано на рахунку 127 «Інші нематеріальні активи», а накопиченої амортизації НМА – на рахунку 133 в автоматизованій програмі обліку.

Первинними документами з оформлення руху НМА постають Акти приймання-передачі НМА і Акти списання НМА.

Для нарахування амортизації застосовується Відомість нарахування амортизації НМА, яка складається щомісячно.

2. На підставі аналізу динаміки зростання продаж КП «ТМО» зроблено висновок, що підприємство стабільно розвивається в 2019-2021 роках. Обсяг продажів постійно збільшується у відповідний період.

На підставі аналізу динаміки показника рентабельності активів встановлено, що протягом 2019-2021 року рентабельність продаж за чистим прибутком постійно і стрімко збільшується і в 2021 році склала 9,2%. Це свідчить про стабільну прибутковість роботи компанії в останній рік.

3. Аналіз частки в активах і динаміки нематеріальних активів довів, що за первісною вартістю НМА склали в 2021 році 5,75% активів КП «ТМО», тоді як в 2020 році відповідна частка складала 5,94%. Отже, частка НМА в загальній сумі активів дещо знизилася – на 0,19%.

У свою чергу за залишковою вартістю частка нематеріальних активів у загальній сумі активів підприємства складає лишк 0,06% в 2021 році проти 0,15% в 2020 році. Станом на кінець 2021 року порівняно з початком року частка НМА за залишковою вартістю в активах КП «ТМО» знизилася на 0,09%.

Нематеріальні активи за первісною вартістю станом на кінець 2021 року збільшилися порівняно з початком року на 6 тис. грн., або на 0,014%, що є не суттєвим.

Підприємство в 2021 році придбало нове програмне забезпечення для управлінських цілей.

Що ж стосується показника нематеріальних активів за залишковою вартістю, то станом на кінець 2021 року порівняно з початком року, то відбулося зменшення на 600 тис. грн., або на 56,55%.

Це свідчить про те, що внаслідок невеликих строків корисного використання НМА, вони достатньо швидко амортизуються, що і відбивається на залишковій вартості в балансі.

4. Коефіцієнт віддачі нематеріальних активів КП «ТМО» у 2021 році склав 36,39 грн. чистого доходу на 1 грн. НМА. При тому в 2021 році коефіцієнт віддачі порівняно з 2020 роком збільшився на 8,28 грн.

Що стосується коефіцієнта місткості нематеріальних активів, то у 2021 році він склав 0,0275 грн. НМА на 1 грн. чистого доходу, що на 0,0081 грн. менше, ніж в попередньому 2020 році.

Аналіз, проведений в роботі, свідчить про те, що темпи приросту основних показників фінансових результатів діяльності КП «ТМО» перевищують темпи приросту вартості НМА, зокрема, на 29,48% (29,49 – 0,01) темпи приросту чистого доходу від реалізації, на 193,70% (193,71 – 0,01) – темпи приросту чистого прибутку перевищують темпи приросту НМА.

Коефіцієнт накопичення амортизації НМА в КП «ТМО» в 2021 році склав 0,989, тоді як в 2020 році він складав 0,975, тобто в звітному році збільшився на 0,014.

Середній строк корисного використання НМА в 2021 році склав 1,4, в 2020 році – 1,8.

Витрати на амортизацію в 2021 році склали 606 тис. грн., що на 1249 тис. грн. менше попереднього 2020 року.

Надходження нематеріальних активів у 2021 році склало всього 6 тис. грн., тоді як в 2020 році надходження не було.

Коефіцієнт оновлення склав у 2021 році 0,013.

Вибуття НМА в 2021 і в 2020 році не було.

Той факт, що не було вибуття об'єктів пояснюється тим, що значна частина НМА повністю амортизована, але продовжує використовуватися, тому що ліцензії мають безстроковий термін дії.

5. У ході дослідження встановлено, що КП «ТМО» наводить інформацію щодо НМА в Звіті про фінансовий стан, в Примітках до фінансової звітності за формою № 5, де розкриває рух нематеріальних активів за групами в розрізі первісної вартості і накопиченої амортизації.

Водночас підприємство не виконує решту вимог щодо розкриття інформації, оскільки не складаються розгорнуті Примітки до фінансової звітності за МСФЗ, в результаті чого не розкрита інформація відносно

облікової політики, яка застосовується відносно НМА; відносно того, чи визначений строк корисного використання для всіх НМА, чи є НМА з невизначеним строком корисного використання; щодо найбільш значущих нематеріальних активів, які використовуються підприємством; щодо того, чи визнавалися збитки від зменшення корисності та таке інше.

З метою поліпшення системи обліку, контролю і складання фінансової звітності в якості рекомендацій керівництву КП «ТМО» можна запропонувати:

1) Забезпечити складання розгорнутого тексту Приміток до фінансової звітності і налагодити дотримання вимог МСФЗ в цілому і МСБО 38 в частині розкриття інформації щодо нематеріальних активів.

2) Також підприємству необхідно здійснити заходи для забезпечення співставності показників фінансової звітності за статтями нематеріальних активів і інших статей, оскільки порівняння даних на кінець одного звітного року не є зіставними з даними показників звітності на початок наступного року.

Такі різниці мають місце в 2020-2021 роках і носять системний характер, отже, необхідно підсилити контроль за процесом складання звітності і відображення в ній даних щодо всіх показників, зокрема нематеріальних активів та їх амортизації.

3) Враховуючи те, що більшість нематеріальних активів є повністю замортизованими, необхідно, по-перше, забезпечити розкриття інформації про такі об'єкти, по-друге, вилучити їх зі складу активів або провести дооцінку вартості, якщо НМА продовжують далі використовуватися відповідно до вимог МСБО 38.

МСФЗ не дозволяють враховувати на балансі активи, вартість яких дорівнює нулю, отже, КП «ТМО» має прийняти певні рішення, щоб коректно відобразити НМА у своїй звітності.

4) Як відомо, регламентовані типові форми, що застосовуються в Україні для документального оформлення операцій з нематеріальними активами, не дають можливості охопити всі стадії життєвого циклу, а їх частина взагалі або втратила свою актуальність, або непристосована для відображення окремих операцій, з якими стикаються підприємства в процесі своєї діяльності.

Наприклад, практично відсутні документи, якими може оформлюватися склад окремих об'єктів, що входять до складу одиниці, що генерує грошові потоки (ОГГП), в т.ч. НМА, а також форми актів, що фіксують процес визнання зменшення корисності та т.і.

Для цілей поліпшення фіксації об'єктів, що входять до ОГГП, рекомендується застосувати «Інвентарну картку обліку об'єктів, що входять до складу одиниці, яка генерує грошові кошти».

Вважаємо, що запровадження відповідних рекомендацій дозволить підвищити якість обліку і контролю на підприємстві.

АНОТАЦІЯ

Бурдейний В.С. «Облік і аудит нематеріальних активів на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою професійного спрямування «Облік і аудит» (назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. Одеса, 2023.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти класифікації, визнання, оцінки, обліку і аудиту нематеріальних активів

Проаналізована діюча система обліку і аудиту нематеріальних активів у КП «Теплопостачання міста Одеси», проведено аналіз складу і динаміки нематеріальних активів.

Запропоновано удосконалення системи обліку і аудиту нематеріальних активів шляхом поліпшення процесу складання Приміток до фінансової звітності, тестування нематеріальних активів на знецінення.

Ключові слова: нематеріальні активи, облік, аналіз, аудит

ANNOTATION

Burdeyny V.S. "Accounting and audit of intangible assets on the example of KP "Heat supply of the city of Odesa".

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and Taxation» for the educational program «Accounting and auditing».

(title of the educational program)

- Odessa National Economics University. Odessa, 2023.

The work deals with the theoretical aspects of classification, recognition, assessment, accounting and auditing of intangible assets

The current system of accounting and auditing of intangible assets in KP "Heat Supply of the City of Odessa" was analyzed, the composition and dynamics of intangible assets were analyzed.

It is proposed to improve the system of accounting and auditing of intangible assets by improving the process of drawing up notes to financial statements, testing intangible assets for impairment.

Keywords: intangible assets, accounting, analysis, audit